

איש חי
רב פעלים
רודף צדקה וחסד
ר'
משה שניצר
ז"ל
ב"ר מנחם מנדל ז"ל
תנצב"ה

מאורות הדף היומי

עלון שבועי ללומדי "הדף היומי"

האשה
החשובה רודפת
צדקה וחסד
מרת
רודה שניצר
ע"ה
ב"ר מאיר ז"ל
תנצב"ה

יו"ל ע"י ביהמ"ד למגידי שיעור "דף היומי" בראשות הגר"ד קובלסקי שליט"א ♦ לע"נ הר"ר מרדכי קלמן (מוטי) זיסר ב"ר משה יצחק ז"ל

גליון מס' 1322

מסכת בבא בתרא פ"ט-צ"ה ♦ נגעים ד', ג' - ד, ו'

בס"ד, י"ט אלול תשפ"ד

השבוע בגליון

- ♦ כמה ירוויח בעל חנות מכולת על ככר לחם?
- ♦ גביית מחירים מופקעים תמורת שירותי קבורה
- ♦ הורדת מחירים בלתי מרוסנת - אסורה
- ♦ אינפלציה בימי יחזקאל הנביא
- ♦ נסיעה לחוץ לארץ לצורך השתתחות על קברי צדיקים

♦ שימוש בכלי מדידה ביתי שאינו מדוייק, מותר?

- ♦ מי שבירך... בעבור שקיבל עליו תוכחת התורה
- ♦ הקללות מהיכן?
- ♦ אסור לבעל קורא לכוון בשעת הקריאה על חבירו
- ♦ קריאת התורה בלי ברכת התורה
- ♦ מה עשה החפץ חיים במפחה

ניתן לקבל את הגליון בדוא"ל מידי שבוע חינם
להצטרפות: meorot@meorot.co.il

דבר העורך

"הקצות" האחרון

אחד הסיפורים הממחישים יותר מכל את הרדידות הרוחנית הנוראה ששררה בארצות הברית של אמריקה לפני עשרות שנים, מתמקד באותו יהודי שהיגר לארצות הברית והתארח אצל קרוביו. ביום הראשון לשהותו, הוצע לו כוס קפה מהביל, והוא, כדרכו בנדודיו, שאל: החלב שבקפה, חלב ישראל הוא או חלב נכרי? חלב נכרי, השיב בעל הבית ובלא טרניה השיב את הכוס למטבח. רצונו של אדם - כבוד.

למחרת שב בעל הבית והגיש בפניו כוס קפה. זרחו פניו של האורח, בוודאי טרח המארח להשיג עבורו חלב ישראל, אך מתוך זהירות שאל: החלב שבקפה, חלב ישראל הוא או חלב נכרי? חלב נכרי השיב בעל הבית בניחותא. תמה האורח: וכי אינך זוכר שאמש...
◀◀

מי שבירך... בעבור שקיבל עליו תוכחת התורה

בסוגייתנו אומר רבי לוי, שהקב"ה רחמן וברכתו מרובה מקללתו, שהרי בירך את ישראל בכ"ב אותיות וקיללם בשמונה אותיות בלבד. היינו: הברכות שבפרשת בחקתי מתחילות באות א' - "אם בחקתי תלכו" ומסתיימות באות ת' - "קוממיות". ואילו הקללות פותחות באות ו' - "ואם בחקתי תמאסו", ומסתיימות באות מ' - "ואת חקתי געלה נפשם". את פסוקי הקללות נוהגים בקהילות ישראל שלא לקרוא בקול רם, משום ש"דברי חכמים בנחת נשמעים" היינו, התוכחה, טיבה להשמע בשקט ובנחת, ואז היא מתקבלת על הלב (ספר המטעמים עמ' 144).

הקללות מהיכן? כיום מקובל שהקללות מתחילות בפרק כ"ו בפסוק י"ד, "ואם לא תשמעו לי". אמנם, בשו"ת צמח צדק (סי' נ"ו) כתב, שהקללות מתחילות מפסוק ט"ז, "אף אני אעשה זאת לכם". אולם, ה"אליה רבה" (תכ"ח י"ג) הקשה עליו מסוגייתנו בה מבואר, שהקללות מתחילות בפסוק ט"ו, "ואם בחקתי תמאסו", שהרי רבי לוי מונה פסוק זה שמתחיל באות ו' כחלק מפסוקי הקללות. לפיכך, יש לקרוא בקול נמוך החל מפסוק ט"ו. בעל שואל ומשיב (תנינא ח"א סי' מ"ח) מוסיף וכותב, כי לא מסתבר שפסוק ט"ו, "ואם בחקתי תמאסו", אינו שייך לקללות, וכי עיקר הקללה היא העונש בלבד? שהרי עיקר הקללה היא שאין שומעים בקולו של הקב"ה, ואין לראות את העונש בלבד כקללה.

העליה לתורה בפרשת התוכחה נושאת בחובה זה דורות רבים, פחדים וחששות שהניאו את האנשים מלעלות לתורה בפרשת התוכחה, עקב חששם שהקללות ידבקו בהם, חלילה. יש לציין, כי חשש זה אינו מעורער לחלוטין, ובמקרים מסויימים יש לו על מה להתבסס כפי שכותב בעל אור זרוע (ח"א הל' שליח ציבור סי' ק"ד) בשם רבי יהודה החסיד, "שאם אדם יודע שהחזן אינו אוהבו, שאם יקרא אותו בתוכחה יזהר אל יעמוד, כי יכשל אם יעמוד" (עיין רמ"א אור"ח סי' י"ג סעי' י"ט).

צעילוי נשמת

מרת **חביבה רפורט** ע"ה

ב"ר יצחק ז"ל

נלב"ע כ"ג באלול תשס"א

תנצב"ה

הונצחה ע"י המשפחה שיחיו

צעילוי נשמת

ר' **יחזקאל מונדרר** ז"ל

בן אברהם ז"ל

נלב"ע כ"ב באלול תשנ"ג

תנצב"ה

צעילוי נשמת

הר"ר **יוסף גלדצהלר** ז"ל

ב"ר יהודה לייב ז"ל

נלב"ע י"ט באלול תשל"ד

תנצב"ה

הונצח ע"י בנו

הר"ר **לוסיאן גלדצהלר** ומשפחתו שיחיו

צעילוי נשמת

מרת **איטה רבקה סקורניק** ע"ה

ב"ר יעקב ז"ל

נלב"ע כ"ב באלול תשל"ט

תנצב"ה

הונצחה ע"י ידידנו פרופ' הר"ר **יהודה גבריאל סקורניק** ומשפ' שיחיו - ת"א

צעילוי נשמת

אמי מורתי

מרת **צפורה וינברג** ע"ה

בת ר' אבא ומרת לאה ע"ה

נלב"ע ביום כ"ד אלול תשפ"ג

תנצב"ה

צעילוי נשמת

מרת **אלה איזנברג** ע"ה

ב"ר שלמה ז"ל

נלב"ע כ"ד באלול תשכ"ח

תנצב"ה

הונצחה ע"י המשפחה שיחיו - בני ברק

אסור לבעל קורא לכוון בשעת הקריאה על חבירו: אמנם, אסור לקרוא בתורה לכוון בשעת הקריאה על אדם מישראל, הן בברכות וקל וחומר בקללות (משנה ברורה או"ח סי' נ"ג ס"ק נ"ח), אך עקב החשש, השתרש בעבר המנהג ברבות מקהילות ישראל, לשלשל ממון לידי של עני מרוד, שיסכים לעלות לתורה בפרשת התוכחה, והגבאי היה מכריז "יעמוד מי שירצה לעלות" ואותו עני היה עולה לתורה. במקומות אחרים, נהוג היה שהקורא בתורה היה בעצמו נענה להזמנתו של הגבאי לעלות לתורה [עיי' רמ"א או"ח סי' תכ"ח סעי' ו' ובמשנה ברורה שם ס"ק י"ז ובביאור הלכה ד"ה בפסוקים].

קריאת התורה בלי ברכת התורה: אלא, שבקהילות רבות המתנינו לעיתים שעות ארוכות לבואו של איש עני שהובהל אל הבימה היישר מבית המרזח לאחר שהובטח לו מטבע הגון, והדבר גרם לבזיון חמור לספר התורה. משום כך, בחלק ממקומות מושבותיהם של היהודים הנהיגו שלעליה זו איש אינו עולה לתורה וכך נוצר מצב שגם לא בירכו לפני ולאחריה, שהרי איש לא הוזמן לעלות לתורה (הובא בשו"ת מחנה חיים ח"ג או"ח סי' ט"ז). אולם, הפוסקים יצאו נחרצות נגד מנהג זה, משום שאין לקרוא בתורה בלא ברכה (עיי' שו"ת אגרות משה או"ח ח"ב סי' ל"ה ועוד).

נסיים במנהגו של בעל תרומת הדשן, רבי ישראל בן פתחיה איסרלין, כפי שמספר תלמידו המובהק ר' יוסף בן משה בספר "לקט יושר" (או"ח עמ' 55) המתאר את אורחותיו והנהגותיו של רבו, שהיה מברך את העולה לתורה בפרשת התוכחה ואומר "מי שבירך... הוא יברך את פלוני בעבור שקיבל עליו תוכחת התורה, בשכר זה יצליחוהו הקב"ה וכו'".

דף פט/ב אסור לאדם שישהה מדה חסרה או יתרה בתוך ביתו

מה עשה החפץ חיים במפחה

בסוגיות אלו אנו מתוודעים לחומרתו היתרה של איסור הונאה במדות ובמשקלות (דברים כה/ י-טו). לא זו בלבד שההונאה במשקל עצמו אסורה, אלא אף עשיית כלי מדידה, כגון, משקל או מד אורך שאינו מדוייק, אסורה. ולא עשייתו בלבד נאסרה, אלא אף השהייתו בבית אינה מותרת. ולא נאסרה השהייה על מנת לרמות בלבד, אלא גם השהייה של כלי מדידה שהתקלקל והיה מדוייק להפליא עד עתה אסורה. כל זאת, מחשש שמא ישקלו בכלי פגום זה. אולם, במקום אשר בו השלטונות מקפידים לצרוב סימן על כל משקל, כעין תו תקן המורה שמשקל זה הגון הוא, אין איסור להשהות משקל פגום, שהרי הכל רואים שאין עליו סימן, ולא יכשלו בו. כך גם נפסק להלכה (שולחן ערוך חו"מ סי' רל"א סעי' ג').

שימוש בכלי מדידה ביתי שאינו מדוייק, מותר? הגאון רבי שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל, נשאל אם יש איסור להחזיק בבית משקל לתינוקות, שאינו מדוייק בתכלית הדיוק. בתשובתו הוא מציין כי איסור השהיית כלים אלו - שלא במטרה לרמות אחרים - הוא מדרבנן בלבד (רשב"ם בסוגייתנו ומנחת חינוך מצווה תר"ב בדעת הרמב"ם). לפיכך, לגבי משקל לתינוקות יש לסמוך על הסברא, שכיון שאין כלים אלו עשויים למקח ולממכר, והכל יודעים שהם אינם מדוייקים, אין שום מקום לטעות בהם, והרי זה דומה "לאתרי חתימי" המוזכר בגמרא, היינו: במקום אשר בו המלכות מחתימה את כלי המדידה המדוייקים, אין איסור השהיית כלים שאינם חתומים, שכן ידוע לכל שאין הם מדוייקים ולא ימדדו בהם. אולם, הוא מעיר, שיש להוציא מכלל זה את מד האורך, המטר המצוי בכל בית שעשויים לסמוך עליו, אלא אם כן נאמר שידוע לכל, כי המד הפשוט אינו מיועד כי אם לשימוש ביתי ואין הוא מדוייק. "והדבר צריך עיון", מסיים הגרש"ז זצ"ל.

ההבדל בין מד אורך לחמץ בערב פסח: בתשובתו הוא גם מתייחס לאפשרות שהועלתה בפניו, לפיה כל בעל כלי מדידה פגום יפקירו ושוב לא יעבור על איסור כאשר ישאירו בביתו, כשם שמדאורייתא די בהפקרת חמץ לפני הפסח. אולם בעל המנחת שלמה דחה פתרון זה מכל וכל, שכן, קיים חילוק מהותי בין שני איסורים אלו. איסור חמץ מן התורה הוא על חמץ השייך לאדם בלבד. לפיכך, מועילה הפקרתו אף שהוא נותר ברשות בעליו לשעבר. לעומת זאת, האיסור להחזיק כלי מדידה פגום נובע מן החשש שימדדו בו ויבואו לידי טעות. מעתה, הפקרת הכלי אינה מצמיחה כל תועלת אם זה נותר על כנו בבית אדונו ולא הוסר החשש שיטעו בו (מנחת שלמה ח"ג סי' ק"ו).

כשהחפץ חיים סימן את קווי המאזניים: מושג מה אודות חומרתו של איסור זה, נוכל לקבל מסיפורו של הצדיק רבי שלמה בלוך זצ"ל מירושלים, תלמידו של החפץ חיים: שח לי ר' יוסף, הנפח מראדין, שהיה מייצר משקלות עבור החנוונים בעיירה: החפץ חיים הרשני לייצר משקלות אבל לא לקבוע בהן סימנים. מלאכה זו השאיר לעצמו. במשך שנים רבות היה החפץ חיים מסמן את קווי המאזניים לחנווני העיירה, ולא זו בלבד אלא שעל כל קו וקו, העיד הנפח, היה מתייגע במשך כמה שעות! הלוא יודע אתה - סיים הנפח ואמר - כי עני מרוד אנוכי. דע שעבודה כה קשה לא אעשה אפילו עבור 25 רובל לשעה [סכום עצום]... (ספר הצדיק רבי שלמה עמ' ל"ה).

זוכר, גם זוכר, קטעו בעל הבית, אבל כבר שהית יום תמים באמריקה, והייתי בטוח שתיאות לשתות חלב נכרי...

באותה תקופה נהרו יהודים רבים, שבעי תלאות ונדודים, מלחמות ופוגרומים, אל ארץ החלומות, ארץ החופש, ושכרון החירות הכה בחושיהם וסימא את עיניהם, עד שכמעט אי אפשר היה לזהות בהם כי יהודים המה.

באווירה שכזו הילכו לתומם שני אנשים בחוצות ניו יורק. מכל עבר התנשאה אמריקה הגדולה, שהיתה נתונה בעיצומו של מאמץ אינתיים למגר את האוייב הגרמני, להשמיד את גייסותיו ולשחרר עמים מעולו. בצילם של בנייני ענק שדקרו את צחור השמים פסעו השניים, הגאון רבי אליהו מאיר בלוך זצ"ל, ותלמידו הצעיר הגאון רבי מרדכי גיפטר זצ"ל. בליבו של רבי אליהו מאיר התרוצצו הרהורים ומחשבות: כאן, בעין החמרות, במוקד הגשמיות, תקום ישיבה! עשנה של ישיבת טלז מיתמר בשמי אירופה הדוויה, ועל אפרה ועל חרבותיה קום תקום ישיבה ביבשת אמריקה.

עודו מהרהר הגיעו השניים למחוז חפצם, חנות ספרי קודש. יהודי חביב בעל פנים עגלגלות קידם את פניהם בלבביות, ומשראה רבנים הדורי פנים לפניו, החל להשיח בפניהם בפנים קודרות על המצב הרוחני העגום שבו שרויה יהדות אמריקה, ומבלי משים חיווה בצער רב את דעתו המלומדת,

עולים על רכבת הלימוד

מטורפים לאלפי הלומדים קטעי גמרא. משנה והלכה מדי יום ביומו. בכל זמן ובכל מקום. זוהי ההזדמנות לקבוע 'עיתים לתורה'. לומדים כמה דקות וחוכים בסיפוק רוחני עצום!

קבע עיתים ללימוד עכשיו! *3029

חודש ראשון התנסות חינם

דף צ/א והמשתכר אל ישתכר יותר משתות

כמה ירוויח בעל חנות מכולת על ככר לחם?

מבואר בסוגייתנו, שהעוסק לפרנסתו במכירת מוצרי מזון, לא יגבה מלקוחותיו סכום, אשר בתוכו גלום רווח העולה על שישית מן הסכום שהוא שילם עבור המוצר הנמכר על ידו. כך גם פוסק הרמב"ם (הל' מכירה פי' י"ד הל' א') שמדגיש (הל' ב' שם), כי הלכה זו מתייחסת למוצרים בסיסיים בלבד, כגון, יינות, שמנים וסולת, אשר לגביהם תקנו חז"ל כן, מתוך דאגה למצוקתם הכלכלית של העניים. אולם, על מוצרי מותרות לא הוטלה כל הגבלת רווח. כמו כן, נאמר בגמרתנו, כי אין להוציא מוצרים חיוניים מארץ ישראל, כדי שאלו לא יחסרו ליושבי הארץ (עיי' מגיד משנה שם, בית יוסף חו"מ סי' רל"א אות כ', שולחן ערוך חו"מ סי' רל"א סעי' כ').

כמו כן תקנו חז"ל (תענית טו/ב), שאין גוזרין תענית ציבור ביום החמישי בשבת, מחשש שהמוכרים עלולים להפקיע את השערים במוצאי הצום, כאשר בני אדם רבים יצאו על שערי חנויותיהם לרכישת מוצרים בכמות כפולה, אחת כדי לשבור את רעבונם, והשניה לכבוד שבת קודש (עיי' רש"י, שם, ד"ה תנינא).

אל המוכרים המפקיעים את מחירי המוצרים הבסיסיים מתייחסת ההלכה בחומרה רבה, וכך פסק בעל השולחן ערוך על פי גמרתנו (שם סעי' כ"ה): **"כל המפקיע שערים... הרי זה כמלוה ברבית"**, ובירושלמי (ברכות פ"ב הלכה ד') אומר ר' אלכסנדר, "מפני מה תקנו מברך השנים ברכה תשיעית, כנגד קול ה' שובר ארזים **שהוא עתיד לשבר כל בעלי שערים**", היינו, מפקיעי השערים.

גביית מחירים מופקעים תמורת שירותי קבורה: הגאון רבי משה פיינשטיין זצ"ל נדרש לסוגיה זו, אחר שהתלוננו בפניו על חברא קדישא פרטית באחת ממדינות ארצות הברית, אשר מנהליה, שלא שעו להוראות הרבנים, הפקיעו את מחירי שירותי הקבורה ודרשו מן המשפחות השבורות סכומי עתק.

רבני המקום, בקשו לדעת, אם הם רשאים להפנות את משפחות הנפטרים שבקהילתם לחברת קבורה אחרת ואם אין בכך משום הסגת גבול. הגאון זצ"ל השיב להם, כי אדרבה, למצווה תחשב להם הצלת המשפחות השכולות מעושק ומביזה, מאחר שלפי השערתו, חברא קדישא זו מרוויחה פי חמש מאות ממחיר הקרן! ואין לכך כל היתר (שו"ת אגרות משה יו"ד חלק ג' סי' קל"ז).

הורדת מחירים בלתי מרוסנת - אסורה: בעל ערוך השולחן (חו"מ סי' רל"א סעי' כ') מציין, כי לא זו בלבד שאין להפקיע מחירים, אלא גם אסור לחנווני להוריד את המחירים בצורה תלולה, שתגרום למתחריו להוריד את המחירים לרמה נמוכה שאינה נושאת רווח, מאחר שפעולה זו עלולה להביא לקריסת בתי עסק רבים ולערעור היציבות הכלכלית, ובסופו של דבר, יעלו המחירים והעניים ינזקו חמורות.

דף צ/א,ב והשקל עשרים גרה... וש"מ מוסיפין על המדות

אינפלציה בימי יחזקאל הנביא

בסוגייתנו מתוארת אינפלציה ייחודית שהתרחשה בימי יחזקאל הנביא. המטבע הידוע כ"שקל", הוא השקל הנזכר פעמים רבות בתורה, ואשר גודלו היה קבוע עוד מימי משה רבינו, התחלף ב"שקל צורי", מטבע שמקורו בעיר צור, שהיה כבד יותר ומשקלו עלה בשיעור של 20% על משקל השקל הקודם [כך דעת ר"י בתוד"ה והשקל. אולם, לדעת ר"ת, מעמד הסלע-שקל השתנה בתקופת חכמי המשנה והשינוי בימי יחזקאל היה במשקל ה"מנה"].

סכומי הממון המוזכרים בתורה "צמודים" להגדלת משקל המטבע: בניגוד ליתר השינויים במידות הנפח וכדומה, שנעשו במהלך הדורות, היה לשינוי זה משמעות הלכתית. סכומי הממון הנזכרים בתורה הוצמדו לשקל החדש, ולא קטנו עם הגדלת המטבע. לכן, מי שנתחייב ב"פדיון הבן", היה עליו לפדותו בחמשה סלעים [שקלים], גדולים יותר, שמחירם היה, כמובן, רב ממחיר חמשת הסלעים הקודמים. כיוצא בדבר מתן "מחצית השקל", קנס "שלושים שקלים" המוטל על בעל שור הנוגח עבד כנעני, ועוד.

אפשרות זו, שחיובי הממון של התורה יוצמדו להגדלת משקל המטבע, דורשת הגמרא (בכורות נ"א) מן הפסוק (ויקרא כז/כה) "עשרים גרה יהיה השקל". המילה "יהיה" באה לרבות "הויה אחרת", כלומר, אפשרות של הוספה על עשרים גרה [כדוגמת ההוספה הנזכרת, בה הוגדל השקל לעשרים וארבעה גרה-מעה, תחת השקל הקודם שהכיל 20 גרה בלבד].

לדעת הגאון הרוגצ'ובי, (צפנת פענח הל' שקלים א'), נעשתה הגדלת המטבע על ידי המלכות, ובעקבותיה גדלו השיעורים. שכן, חמשה סלעים של פדיון הבן, כמו יתר הסכומים בתורה הנקובים במטבעות, תלויים במטבע הכסף הגדול ביותר שבדור [בדומה לכך, יש הסוברים, ששיעורי כזית נמסרו לפי

כי חלף-עבר לו עידן הישיבות, המהוות בית גידול לבני תורה. כאן אין תורה!!!

לבסוף נזכר כי הוא משמש גם כמוכר ספרים.

- במה אוכל לסייע?

- הפצנו לקנות ספר "קצות החושן".

המוכר נדרש לאמץ את זכרונו תוך כדי דפיקות קצובות על השולחן, 'קצות, קצות, קצות, ולבסוף ננער ממקומו, התקדם אל קצה החנות כשהוא גורר אחריו סולם עץ גדול, הציבו, העפיל עליו למרומי החנות, ולאחר מספר דקות של פשפוש ומשמוש, שב מאובק כשבידיו ספר מאובק עוד יותר.

הוא התייצב מול הקונים, אך לא מסר את הספר לידיהם. הוא עצם את עיניו, לפת את ה"קצות" בשתי ידיו, הצמידו אל ליבו ודמעות זלגו על לחיו. הוא הביט חליפות בספר ובשני הקונים, התיישב על כסאו, פתח את ה"קצות", סגרו, ונעמד שנית. ניכר היה עליו כי הוא מתרגש מאד.

אנשים יקרים, אמר להם בקול שנוק. אני שותף כעת לאירוע בעל חשיבות היסטורית. אנו, כמו ידיו, מנידים את כנפי ההיסטוריה, יוצרים את המשק. הרגע הזה לא ישוב עוד לעולם. זוהי הפעם האחרונה שספר "קצות החושן" נמכר ברחבי ארצות הברית של אמריקה!!! זהו ה"קצות" האחרון בכל היבשת. אין ולא יהיו יותר ספרים כאלו, אין ולא יהיו אנשים הזקוקים לספרים שכאלו. אתם, איפוא, מבצעים ברגע זה פעולה שיש בה משום נקודת ציון הסטורית בחיי האומה היהודית. שמרו על הספר כעל אוצר! אל תמירוהו באחר! זהו ה"קצות" האחרון!

רבי אליהו מאיר שתק כמסכים, נטל את הספר המאובק שאיי דמעות נקו על כריכתו, פסע שתי פסיעות לאחור ויצא מן החנות, כשרבי מרדכי, כואב על השתיקה, נשרך אחריו.

גומרים ש"ס ב-5 דקות ליום, זוכים בשפע גדול

בברכת גדולי ישראל

"... ובודאי בלימוד המשניות כלול כל התורה כולה"
 מרן שר התורה מרן ראש הישיבה
 הגר"ה קניבסקי זצוק"ל הגר"ג ארלשטיין שליט"א

להתנסות חינוך התקשר עכשיו: 3764*

הדף היומי

בנא בתרא פ"ט-צ"ה

י"ט-כ"ה אלול

גדול הזית שבכל דור ודור]. בהתאם לשיטה זו, נהגו במהלך הדורות האחרונים ליתן חמשה מטבעות מקומיים לפדיון הבן, אף שמשקלם עלה בהרבה על משקל השקל-סלע בתקופת חכמי המשנה. הגר"מ פיינשטיין זצ"ל (שו"ת אגרות משה יו"ד ח"א סי' קפ"ט) מעיד על מנהג יהודי אירופה, לתת לפדיון הבן חמשה רובלים, תחת ארבעה שהיה די בהם אילו קנה המידה היה משקלם בלבד. עוד קודם לכן העיד בעל החכמת אדם, על מנהג בני דורו לתת לפדיון הבן חמשה רייכס - טלר. עם זאת, במקומות אשר בהם משקל המטבעות היה פחות מן השקל שהונהג על ידי חז"ל, לא ניתן היה לשלם במטבעות קטנים אלו, משום שנאמר בגמרא (בכורות, שם), שניתן להוסיף על השקל של התורה אך לא לפחות הימנו.

בעוד לדעת הגאון הרגוצובי הנזכרת, נעשתה הגדלת המטבע על ידי המלכות, ובעקבותיה גדלו השיעורים, לדעת החזון איש זצ"ל (ח"מ סי' ט"ז סעי' י"ב) סדר הדברים היה הפוך. חכמים הם שהחליטו להגדיל את שיעורי התורה, והגדלת שיעורי המטבעות נועדה להקלת החישובים. לשיטתו, אין לנו אלא לילך אחר השקל-סלע של חז"ל, ואין כל משמעות לשינויים במטבעות הכסף מדור לדור [הנצי"ב בעמק שאלה, שאילתא קי"ז, תולה מחלוקת זו במחלוקת הרמב"ם והראב"ד, ה' שקלים פ"א הל' ו'].
פדיון הבן בימינו - 96 גרם כסף: מאחר שהמטבעות בני ימינו אינם בעלי ערך עצמי, שהרי אינם עשויים כסף כלל, ואין הם אלא שטרי חוב של אוצר הממשלה, לפיכך, לכל הדעות, חזר השיעור למידת השקל של חז"ל, ושיעור "פדיון הבן" הוא כסף במשקל של 96 גרם, או שוויו של משקל זה, ויש נוהגים ליתן 100 גרם כסף (שיעורין של תורה פ' שיעורי המצוות. ע"ע שו"ת אגרות משה יו"ד ח"א סי' קפ"ט. עיי' בהרחבה בנושא זה בספר מידות ושיעורי תורה לרח"פ בניש, פ' כ"א).

דף צא/ת"ר אין יוצאין מארץ לחו"ל

נסיעה לחוץ לארץ לצורך השתטחות על קברי צדיקים

סוגייתנו עוסקת באיסור היציאה מארץ ישראל לחוץ לארץ ומבארת, שאסור להגר לחוץ לארץ, ואף מחלון וכליון נענשו בצורה חמורה על שהיגרו מן הארץ והשתקעו בחו"ל. לדעת הרשב"ם (ד"ה אין יוצאין) אסור לאדם לעשות כן, מפני "שמפקיע עצמו מן המצוות", היינו, מן המצוות התלויות בארץ. אולם, לדעת הרמב"ן (בספר המצוות השמטות מצווה ד') האיסור נובע מחמת ביטול מצוות עשה של יישוב ארץ ישראל. כל זאת, לגבי אדם המבקש להגר מארץ ישראל ולהשתקע בחו"ל. אולם, כתב הרמב"ם (שם, ומקורו מעבודה זרה יג/ב), שמותר לצאת מהארץ לזמן מה, כדי ללמוד תורה, לשאת אשה, להצלת ממון מן הנכרים ולעיסוק במסחר.

המעין בדברי הרמב"ם למד, לכאורה, כי רק לצורך המצוות החשובות שהוא מונה, תלמוד תורה ונישואין, מותר לצאת מן הארץ, אך לא לצורך קיום מצוות אחרות. אולם, הדעה הרווחת להלכה היא (מגן אברהם או"ח סי' תקל"א ס"ק ז' והובא במשנה ברורה שם ס"ק י"ד), שמותר לצאת לצורך כל מצווה שהיא, שכן, אם הרמב"ם מתיר לצאת מן הארץ לצורך פרנסה, ודאי שמותר לצאת לצורך קיום מצווה. המצוות החשובות שצוינו על ידי הרמב"ם נמנו על ידו כדי להדגיש, כי אף למענן אין לנטוש את הארץ לעולם, ומותר לאדם לצאת לחו"ל רק אם בדעתו לחזור לארץ ישראל. גם כאשר נוצר מצב שבו רשאי אדם לצאת לחו"ל, כתב הריטב"א (מועד קטן יד/א) שאדם חשוב צריך להחמיר על עצמו שלא לצאת לחו"ל אלא לצורך גדול והכרחי, כדי שאחרים לא ילמדו ממעשיו להקל בכך. מעניין לציין את דברי בעל שו"ת פרי הארץ (הובא בברכי יוסף סי' תקס"ח, וכן בשערי תשובה שם ס"ק ח'), כי להלכה מותר לצאת מן הארץ לצורך השתטחות על קברי צדיקים. שכן, גם אם אין מצוה בכך, מכל מקום, מנהג ישראל הוא, ואינו פחות מציאה לצורך פרנסה. כלומר, האיסור הוא ליציאה לטיול בעלמא, וכן עולה מדברי המשנה ברורה (סי' תקל"א ס"ק י"ד).

- היו ברוכים, ליוה אותם מבטו של המוכר, כאדם שנפרד מיקיריו לנצח.
רבי מרדכי לא היה מסוגל להתאפק:
מדוע לא הגיב כבודו לדברים הללו? מדוע לא מחה במוכר על מחשבות האוש שלו? שאל בכאב.
רבי אליהו מאיר עצה, הביט ברבי מרדכי, ואמר לו: **יקירי**, הלה צודק! לא תהינה ישיבות באמריקה! יותר לא יימכרו ספרי "קצות החושן" בארצות הברית. הכל אבוד. כך השכל מחייב. איני יכול לסתור את דבריו. אולם, עליך לדעת כי טועה הוא טעות מרה. תורה אינה נבנית עם שכל ועם הגיון, תורה אינה מוקמת בדרכים טבעיות, אין לשקול חשבונות מתמטיים וסטטיסטיים בעת טוויית הרעיונות על הקמת התורה. לימוד התורה קם והופך למציאות בכל מקום שבו נוטעים וזורעים, בקרקע דשנה ופוריה כבארץ חרבה ושומומה!
סוף דבר, טלז קמה וגם נהייתה, כמו גם ישיבות מפוארות נוספות, ספרי "קצות" בלים ברחבי היבשת וחדשים תופסים את מקומם, ועולם התורה באמריקה הפך למציאות מובנת מאליה.
הדבר ברור וגם פשוט. לא נברא העולם כי אם בשביל התורה, חז"ל חוזרים ושונים זאת במקומות רבים.
האם אין זה מתקבל על הדעת שהקב"ה יסייע ללומדי התורה גם שלא בדרך הטבע?
האם קשה לקבל שיהודי שמחליט לקבוע עיתים לתורה, יזכה לסייעתא דשמיא?
האם זו טעות לומר, כי המסקנה המתבקשת היא, כי גם אם הזמנים לחוצים והשעה קשה, יש לקבוע עיתים לתורה?
 המעוניין לזכות את הרבים בסיפור מעניין, או בעובדה מרתקת שניתן ללמוד מהם מוסר השכל, מוזמן לפנות למערכת מאורות הדף היומי, ואנו נפרסם זאת בע"ה בטור זה. כתובתנו: ת.ד. 471 בני ברק. פקס: 03-570-67-93 דוא"ל: mendelson@meorot.co.il

בברכת התורה, העורך

כדל ישראל מתאחד עם יצירת המוכת החדשה מבית מאורות:

קטע יומי מהוזהר הקדוש עם ביאור ייחודי ותובנות מאורות לחיים בתוספת משנה והלכה יומית

מסתוכפים מדי יום בהיכלו של רשב"י וזוכים לחיים מאירים ורזן בלבנו!

ר' איד

התנא האלוקי רשב"י קורא לך:

גדולי הדורות גילו כי הוזהר הקדוש משתמש בלשון 'תא הוי', כי בלימוד מוסרי הוזהר מתגלה האור וזוכים לחיות בנועם ה' עין בעין

לראות את רצונו מלבנו:

מבצע השקה המצטרפים חדשים מיני עד הבית 19.90

חודש ראשון בלבד 5 ש"ח

להצטרפות *3764 רחיצו עכשיו

מאורות הדף היומי